

جریان چہارم

مروری بر آثار نویسندگان نسل چہارم

کاوہ فولادی نسب . محمود قلی پور . مریم کہنسال نودھی

مؤسسۂ انتشارات نگاہ

«تأسیس ۱۳۵۲»

فولادی نسب، کاوه، ۱۳۵۹ -
جریان چهارم؛ مروری بر آثار نویسندگان نسل چهارم / کاوه فولادی نسب، محمود قلی پور،
مریم کهنسال نودهی.
تهران: مؤسسه انتشارات نگاه، ۱۳۹۳.
۲۷۵ ص.

ISBN: 978-964-351-957-5

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.
۱. داستان نویسان ایرانی - قرن ۱۴ - مصاحبه ها.
الف. قلی پور، محمود، ۱۳۵۹ -
ب. کهنسال نودهی، مریم، ۱۳۵۹ -
۱۳۹۳ ۴۹۴ ف/ PIR3869 ۳۳/۶۲۰۹
شماره کتابشناسی ملی: ۳۵۲۳۴۲۲

جریان چهارم مروری بر آثار نویسندگان نسل چهارم

کاوه فولادی نسب . محمود قلی پور . مریم کهنسال نودهی
چاپ اول: ۱۳۹۴، چاپ دیجیتال: کسری، شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
شابک: ۵-۹۵۷-۳۵۱-۹۶۴-۹۷۸
حق چاپ محفوظ است.

* * *

مؤسسه انتشارات نگاه

«تأسیس ۱۳۵۲»

دفتر مرکزی: انقلاب، خ. شهدای ژاندارمری، بین خ. فخر رازی و خ. دانشگاه، پ ۶۳، طبقه ۵
تلفن: ۱۲-۶۶۹۷۵۷۱۱، ۸-۶۶۴۸۰۳۷۷، ۶۶۴۶۶۹۴۰، تلفکس: ۶۶۹۷۵۷۰۷

www.entesharatnegah.com info@entesharatnegah.com

Email: negahpublisher@yahoo.com

فهرست

مقدمه	۵
گفتگو با ناتاشا امیری و نگاهی به آثار داستانی او	۱۱
من دنبال قصه‌های عامه‌پسند نیستم	۱۳
نخ‌های سرنوشت	۲۹
گفتگو با فرشته توانگر و نگاهی به آثار داستانی او	۴۳
داستانم باید با صدای خودم به گوش برسد	۴۵
با احساس یک تبعیدی	۶۱
گفتگو با سپیده شاملو و نگاهی به آثار داستانی او	۷۵
در زمان بعدی‌ام حتماً مردها هم حرف خواهند زد	۷۷
یک باغ پاییزی	۹۳
گفتگو با محمدحسن شهسواری و نگاهی به آثار داستانی او	۱۰۷
تلاش می‌کنم داستان را به شیوه دلخواهم بنویسم	۱۰۹
یک توضیح فلسفی	۱۲۵
گفتگو با یوسف علیخانی و نگاهی به آثار داستانی او	۱۴۲
در داستان‌هایم به آدم‌ها اهمیت می‌دهم	۱۴۱
سیمرغ مملکتی‌ها	۱۵۷
گفتگو با محسن فرجی و نگاهی به آثار داستانی او	۱۷۶
هیچ وقت نخواستهم ادای آدم‌های باتجربه را دربیاورم	۱۷۳
تنهایی یک دوندۀ استقامت	۱۸۹
گفتگو با مهسا محب‌علی و نگاهی به آثار داستانی او	۲۰۸
ترجیح می‌دهم فرزند زمان خودم باشم	۲۰۵
نت‌های ملال‌آور و ویران‌کننده یک سونات	۲۲۵
گفتگو با حسن محمودی و نگاهی به آثار داستانی او	۲۴۴
داستان‌های زیادی برای نوشتن دارم	۲۴۱
یک عمر کوتاه‌مان کردند	۲۵۷

انتخابات ریاست جمهوری سال هفتادوشش با تغییر گفتمان غالب سیاسی جامعه ایرانی مبدأ تحول و تغییرات زیادی در ساختارها و نهادهای این جامعه شد که ادبیات داستانی نیز از آن‌ها بی‌بهره و بی‌تأثیر نماند. فضای بازی که در نتیجه انتخابات دوم خرداد در ایران به وجود آمد، بلافاصله راه خود را به مطبوعات و فضای نشر گشود. از سوی دیگر در نتیجه باز شدن فضا و ارتباط بیشتر با جامعه بین‌الملل، فناوری و گردش اطلاعات نیز وارد دوران جدیدی شد، که ایجاد وبلاگ‌ها از مهم‌ترین نتایج این تحول تازه‌آمده برای ادبیات داستانی معاصر ایران بود. مجموعه این تغییرات - به‌خصوص تلاش برای عملی و اجرایی شدن ایده جامعه مدنی توسط محمد خاتمی، رئیس‌جمهور وقت - در چهره‌های جدیدی را برای ادبیات داستانی ایران باز کرد و خیلی از نویسنده‌های تازه‌کار را وارد این عرصه کرد که امروز بعد از گذشت شانزده سال، بعضی‌شان دیگر به نویسنده‌های جاافتاده و تثبیت‌شده ایرانی بدل شده‌اند. تکثرگرایی و احترام به عقاید مختلف که در آن زمان گفتمان غالب فضای سیاسی و اجتماعی جامعه ایرانی بود، در هنر و ادبیات نیز نمود پیدا کرد. و نتیجه پیدایی جریان‌های

مختلف ادبی‌ای بود که هر کدام به سبک و شیوه خود در پی رونق بخشیدن به ادبیات داستانی ایران و گشودن دریچه‌های تازه‌ای برای آن بودند. نمونه بارز تلاش‌هایی از این دست را می‌توان در مقاله‌ها و آثار داستانی نظریه پردازها، نویسنده‌ها و مترجم‌هایی مشاهده کرد که ادبیات جریان پست مدرن را در ایران نمایندگی می‌کردند. مطبوعات نیز نقش مهمی در این روند داشتند. روزنامه‌هایی که پس از دوم خرداد به عنوان رکن چهارم دموکراسی در ایران با رویکردی پیشروانه متولد شده بودند، پس از سال‌ها صفحه‌های ادبیات را احیا کردند و تبدیل شدند به پلی برای ارتباط میان پدیدآورندگان و مخاطبان ادبیات داستانی.

از نظر محتوایی نیز ادبیات ایران که در سال‌های سخت دهه‌های شصت و هفتاد هنوز وام‌دار ادبیات چاپ‌گرا و بیشتر درگیر مکتب واقع‌گرایی اجتماعی بوده در سال‌های بعد از دوم خرداد، به تدریج سفری به درون را که پیش‌تر بسته و گریخته تجربه کرده بود، با شدت و حدت بیشتری پیگیری کرد. به خصوص نویسنده‌های نوآمده، بیشتر و پیش‌تر از آن‌که در پی حل معضلات اجتماعی و مبارزه با سرمایه‌داری و دفاع از طبقه‌های محروم جامعه باشند، به دنبال یافتن پاسخ‌هایی برای سؤال‌های ذهنی / درونی / شخصی‌شان بودند و ادبیات داستانی ایران را هرچه بیشتر و بیشتر به سمت شخصی‌نویسی و دور شدن از ایدئولوژی رانند؛ موضوعی که بعدها در دهه هشتاد تبدیل شد به پاشنه آشیل ادبیات داستانی ایران، و مجموعه‌ای از آثار اغلب فرم‌گرا و تهی از اندیشه مدون را به وجود آورد که گاه آن‌قدر شخصی می‌شدند که جز خود نویسنده هیچ‌کس دیگری نمی‌توانست با آن‌ها ارتباط برقرار کند.

هرچه باشد با همه نقاط قوت و ضعفش - پس از دوم خرداد ۷۶ موج جدیدی در ادبیات داستانی به وجود آمد که عصر تازه‌ای را برای

داستان ایرانی رقم زد و نسل جدیدی از نویسندگان ایرانی را شکل داد. اگر انقلاب مشروطه، کودتای مرداد سی و دو و انقلاب بهمن پنجاه و هفت و تأثیرات اجتماعی / فرهنگی آن‌ها را مبنای تاریخی شکل گرفتن نسل‌هایی از نویسندگان ایرانی بدانیم که برای هر کدام‌شان می‌شود خصلت‌هایی بارز را در فرم و محتوا برشمرد، دوم خرداد هفتاد و شش را می‌توان مبدأ تاریخی شکل گرفتن نسل چهارم داستان‌نویسان مدرن ایرانی دانست؛ نسلی که علی‌رغم تنوع دیدگاه‌ها و نگرش‌ها، خصلت‌هایی مشترک را می‌توان در میان آثار نویسندگانش ردیابی کرد.

ادبیات داستانی نسل چهارم هنوز چنان که باید و شاید مورد بررسی، مذاقه و تحلیل قرار نگرفته است؛ چه به صورت فردی و چه به صورت نسلی. این پژوهش تلاشی است در این جهت؛ ناگفته پیداست که این نخستین گام است و هنوز باید کار بیشتری در این زمینه انجام داد. پژوهشگران امیدوارند که با حمایت نشر نگاه بتوانند این مسیر پژوهشی را ادامه داده و این گام اولیه را با مجلدهای بعدی این مجموعه که دربرگیرنده گفت‌وگوهایی با سایر نویسندگان این نسل و بررسی مجموعه آثار آنان است، پیگیری کنند.

آن‌چه پیش روی خوانندگان است، نتیجه تلاشی است که از فروردین هشتاد و شش آغاز شد. در ابتدا فهرستی از نویسندگانی که پس از خرداد هفتاد و شش اولین کتاب خود را منتشر کرده بودند و فعالیت ادبی مستمر داشتند، تهیه شد. فقدان فهرست یا بانک اطلاعاتی‌ای در این زمینه باعث شد این مرحله بسیار بیشتر از آن‌چه پژوهشگران در ذهن داشتند، به طول بینجامد. در ادامه از هر نویسنده‌ای یکی از کتاب‌هایش - که منابع موجود آن را به‌عنوان بهترین اثر او معرفی کرده بودند - مورد مطالعه و بررسی قرار گرفت و در نهایت فهرستی از ۳۰ نویسنده تهیه شد. پس از بررسی

تمام آثار چاپ‌شده این نویسندگان، ده نفر برای جلد اول انتخاب شدند که در نهایت دو نفر از این نویسندگان پیش از چاپ کتاب درخواست کردند که مصاحبه‌های‌شان از کتاب حذف شود. این مصاحبه‌ها و فایل‌های صوتی‌شان البته می‌ماند برای تاریخ و شاید سال‌ها بعد، به فراخور حال منتشر شود و مورد بازخوانی قرار بگیرد. این مجموعه در فروردین نودودو پس از بررسی و بازبینی متن مصاحبه‌ها توسط نویسندگان تحویل نشر نگاه شد.

امید است که این پژوهش بتواند گامی باشد برای بررسی‌های عمیق‌تر و دقیق‌تر و پیشرفت ادبیات داستانی ایران معاصر.

کاوه فولادی‌نسب، محمود قلی‌پور، مریم کهنسال‌نودهی
فروردین ۱۳۹۲